

SAGAN

AF

HRANA HRING.

GEFIN ÚT

AF

ÞORLEIFI JÓNSSYNI.

KAUPMANNAHÖFN.

PRENTUÐ HJÁ S. L. MÖLLER.

1874.

BÁRÐR hét maðr, ok var son Heyangrs-Bjarnar, hersis or Sogni; hann fór út til Íslands í landnámstíð ok nam Bárðardal allan frá Kálfborgará til Svartár beggjavegna; hann bjó at Lundarbrekku; hans synir voru þeir: Þorsteinn ok Sigmundur, Nefsteinn ok Egill. Bárði þókti eigi viðra vel í dalnum, ok eirði þar því ekki til lengdar. Eitt vor sendi hann sonu sína suðr yfir heiðar at forvitnaz um, hversu þar félli út veðráttufar; var þat um góí; komu þeir aftr at hálfsmánaðarfresti, ok létu vel af landi; fundu þeir þá góibitla og annan gróðr. Annat vor tók Bárðr sik upp með allan sinn varnað, ok fór suðr Vonarskarð, þar sem nú heitir Bárðargata; hann nam síðan Fljótshverfi, ok bjó at Gnúpum ok var síðan Gnúpa-Bárðr kallaðr; enn Egill, son Bárðar, bjó eftir at Lundarbrekku; hann átti Salgerði, dóttur Þóris snepils at Lundi; þeira son var Hrani hringr, er því var kallaðr hringr, at hann hafði rauðan

bring á hinn vinstri kinn. Hrani var snemma gjörfulegr ok hinn mesti maðr.

2. Maðr er nefndr Helgi krókr, son Goðlaugs Ásgeirssonar or Sogni; hann fór frá Sudreyjum til Íslands, ok hélt skipi sínu í Skjálfandafjós; hann var skyldr Agli á Lundarbrekku. Þeir feðgar tóku vel við honum, ok var hann þar um bríð. Eitt sinn kom hann at máli við Egil, at hann vildi staðfestaz þar í dalnum; enn þá var allr Bárðardalr byggðr. Egill mælti: hugat hefi ek at bólfestu hér fram til dala, ok er víða byggilegt ok skaltu eiga land allt milli Skjálfandafjós ok Mjóadalsár fram til Sanda. Eftir þetta riðu þeir Egill ok Helgi krókr at heiman ok skoðuðu landit ok kölluðu Króksdal fram með fjóti. Helgi reisti bú á Króksdal ok kallaði Helgastaði. Hann átti konu þá, er Hallveig hét. Mikill vinþakpr var með þeim Hrana bring ok Helga krók, ok var hann oft með Helga; gaf Helgi honum marga ágæta gripi; meðal þeira var sax eitt, hið bezta þing. Nú liðu svo fram tímar at eigi bar til tíðinda.

3. Þat var eitt haust, at menn skyldu eita geldfjár síns til fjalla. Vagr hét einn saumamaðr Helga er í fjárleit fór ásamt öðrum.

Hrani fór líka; þeir áttu fjallgöngur saman við Mývetninga. Þá bjó Gauti á Gautlöndum. Hja honum var sá maðr, er Sigfús hét, hið mesta illmenni ok sýndi mörgum ójöfnuð sinn. Hann fór í fjárleit með Mývetningum. Svo bar til, at þeir hittuz Vagr ok Sigfús ok gengu saman um bríð, þar til þeir hitta saumahóp, ok eltu hann lengi dags, unz þeir komu at gjá einni. Þar náðu þeir saumunum ok könnuðu þá; átti Helgi krókr saumina; meðal annara var þar einn saumr öðrum stærri, er Vagr átti sjálf. Sigfús faltar sauminn, ok kvaðz jafnvel vilja hafa hann fyrir ómak sitt. Vagr færðiz undan, ok vildi eigi láta sauminn; kífudu þeir um þetta, þar til Sigfús hóf upp exi sína, ok höggr til Vaks svo at í heila stóð; þá kom þar at Hrani ok förunautar hans, ok sjá, hvað um var, at Vagr er veginn. Spyr nú Hrani Sigfús, hverju þetta sætti? enn Sigfús segir slíkt er var af viðskiftum þeira. Hrani mælti: víða kemr fram ójöfnuðr þinn ok illmennska, ok vil ek nú hefna hans á þér. Sigfús mælti: eigi mæliz ek þá undan þér, ok hleypr at Hrana ok höggr til hans með exinni, enn hann brá skildi fyrir sik; kom þá höggið utan á knéð, ok renndi út af; varð þat allstórt sár. Nú höggr Hrani

aftr til Sigfúsar saxinu Helganaut; kom þat högg á handlegginn, ok nam burtu öxlina við síðuna, ok féll hann dauðr niðr. Varð mikill krytr um þetta milli Hrana ok Mývetninga; heygðu þeir þar Sigfús, ok eftir þetta sneru menn til byggða með fé sitt, er fundið höfðu.

4. Nú ríðr Hrani hringr at Mývatni til Þorsteins frænda síns í Reykjahlíð. Tók Þorsteinn honum vel ok spyr tíðinda. Hrani sagði slíkt er til bar um vígih, ok bað hann nú ásjár. Sýndi Hrani Þorsteini sár sitt, ok kvaðz heyrta hafa, at kona Gauta á Gautlöndum væri hinn bezti læknir; vilda ek at þú færir með mér þangat ok friðmæltiz við Gauta mín vegna um víg Sigfúsar. Þorsteinn svarar: vel er þat, frændi, þó at ek tali þínu máli við hann um sættir; hann er ok vin minn ok góðr drengr, ef vel er leitat, ok eftir þetta riðu þeir báðir til Gautlanda, ok fundu Gauta í úti-skemmu sinni; hann heilsar þeim Þorsteini vel ok spyr tíðinda. Þorsteinn mælti: eyrindi á ek við þik, Gauti, ok er þér þat at segja, at Sigfús heimamaðr þinn er veginn af Hrana hring, frænda mínum; segir Þorsteinn öll viðskifti þeira ok kvaðz vilja koma á sættum milli Gauta ok Hrana; tekr nú upp fingrgull;

ok bað Gauta at þiggja. Bónda leitz vel á hringinn, tók við ok mælti: illa tókz þetta til, því at þó at Sigfús þækti ódæll við flesta, reyndiz hann mér trúr, enn sökum vináttu okkar, mun ek eigi til eftirmála færa um vígit; þökkudu þeir honum orð sín, ok sýndi Hrani Gauta sár sitt, ok kvaðz heyrta hafa, at Auðr kona hans væri bezti læknir; vildi ek dvelja hér um hríð, segir hann, meðan hún gjörði at sárinu. Gauti lofaði þessu, ok varð Hrani eftir, enn Þorsteinn fór á braut ok heim í Reykjahlíð. Nú skoðar Auðr sárið ok var þat mjök vont; var hann þar tvo mánuði til þess er hann var nær fullgróinn ok fór síðan heim aftr til föður síns. Bar nú eigi frammar til tíðinda at sinni.

5. Hróaldr galti hét maðr; hann bjó at Torfastöðum í Vopnafirði; hann var bróðir Sigfúsar, er Hrani drap, hroðamaðr hinn mesti ok illr viðrskiftis; átti hann ok sökótt víða; frétti hann nú fall bróður síns ok varð mjök illa við; heitir nú at hefna; býr hann sik nú at heiman með sjaunda mann ok fór um fjall vestr allt at Mývatni; var þat næsta sumar eftir þat er Sigfús var veginn; komu þeir síð dags at Gautlöndum. Gauti var í túni ok húskarlar þrír. Gauti heilsar Hróaldi ok bauð gistingu

um nóttina; kvaðz Hróaldr þat þiggja mundu, hefi ek, segir hann, eyrindi við þik, eða er Sigfús bróðir minn hér? Gauti mælti: eigi er hann hér; ok segir hann nú Hróaldi galta allan málavöxt ok býðr honum fébætur fyrir Sigfús vegna Hrana, enn Galti kvaðz ekki þiggja vilja utan líf Hrana, ok vildi ek þú vísaðir mér leið til hans ok styrktir mik at hefna bróður míns. Gauti svarar: aldrei styrki ek þik at ná honum, ok býð ek þér enn bætr fyrrir hann, ella geng ek í lið með honum. Galti svarar: hraklega fer þér at máli eftir Sigfús; var hann þó með þér vel ok lengi ok vann dyggilega, enn nú viltu slíkt engu umbuna, sem þat væri einkisvert ok er maklegt þú njótir þess í nokkru. Reiðir hann nú upp exi ok hjó til Gauta, enn hann brá sér undan ok missti hinn höggisins. Spjót stóð í túninu, ok grípr Gauti þat ok skýtr at Galta, enn hann brá skildi fyrir sik, og sakaði hann ekki. Nú hlaupa hvorir tveggja til vopna ok sókti Hróaldr mjög fast at Gauta ok lyktaði með því, at Gauti féll og einn húskarl hans, enn hina tvo tóku þeir, ok hét Galti þeim fé, ef þeir vísuðu honum trúlega leið til Hrana at Lundarbrekku; enn þrælarnir lofuðu því, ok lét Galti þá annan þeira fara ok njósna

um, hvort Hrani væri þar. Þrællinn fór ok varð var um, at Hrani væri eigi heima; hafði hann verið með Helga krók um tíma. Lét nú þrællinn Galta vita þetta, ok riða þeir nú leiðar sinnar níu saman ok vísuðu þrælarnir honum veg allt at Skjálfandafljóti ok yfir þat á Hrafna-björgum; riðu þeir fram Króksdal þar til er þeir litu, hvar mörg viðarhlöss voru. Þar sjá þeir ok þrjá menn; einn þeira leitz þeim mjök vasklegr. Hann gengr til Hróalds galta, heilsar hönum ok spyr at nafni, enn Galti sagði hið sanna ok spyr hvað hann heiti. Maðr sá er fyrir var kvaðst Hrani heita, ok vera sonr Egils á Lundarbrekku. Galti mælti: vel ber nú í veiði, at vit hittumst hér, ok er ek bróðir Sigfúsar, er þú drapst í fyrra sumar, ok kem nú til at hefna hans; hefi ek nú drepið Gauta á Gautlöndum, ok einn þræl hans, enn tveir fylgja mér til þín hingat ok muntu nú fara sömu för sem hann. Hrani svarar: eftir áttu at leiða mik þann veg, ok þesslega lízt mér þú sjálfr sem feigð kalli at þér, er þú hefir mik heimsóttan í þessum hug, ok muntu segja mér af viðskiftum ykkar Gauta áðrenn þú leggr mik at velli. Galti segir þá hit sanna þar um ok mælti síðan: sé nú framar dugr í þér enn mer-

bikkju roskinni, þá hefndu hans nú. Hrani mælti: vit skulum báðir reyna með okkr, enn menn okkar sitji hjá, því at ójafnt er lið okkart. Galti svarar: njóta mun ek nú liðs míns ok bleyðiz þú mjök, ok sýniz mér, sem þú sért nú feigr. Svo fer sem auðnar, segir Hrani; lítz mér þú duglaus, er þú vilt niðaz á mér, ok mun ek eigi undan renna. Hann hafði hjá sér sverðit Helganaut ok skjöld sinn; ok er þat nú fyrst hér eftir, at Galti leggr spjóti sínu í gegnum annan fylgjara Hrana, svo at hann féll dauðr niðr. Þá mælti Hrani: saklaus var þessi við þik ok réðstu nú á lægsta garðinn, enn efar þik at ganga til móts við mik? Galti mælti: slíka för muntu fara sem fylgjari þinn; ok í því hleypr hann at Hrana ok leggr í skjöldinn með spjótinu, enn Hrani bar af sér ok varð eigi sár. Þá höggr Hrani til Galta í skjöldinn ok klauf hann; fékk hann ok sár í lærit. Nú eggjar hann menn sína at sækja at Hrana; þjóta þeir nú allir í ákafa ok sækja at Hrana; drepr hann þar fjóra af þeim, enn Galti hopar undan. Þá mælti Hrani: nær muntu nú ganga verða, ef þú hyggr at hefna bróður þíns á mér, ok er þér eigi sæmd í at eggja aðra enn þora sjálfr hvergi nærri at

koma. Þá mælti Galti til sinna manna: sækjum nú allir í senn at honum, ok látum eigi spyrjaz þá skömm, at undan snúi jafnmargir menn einum manni. Var nú sá hinn annar förunautr Hrana ok fallinn. Nú hamaz Hróaldr, hleypr at Hrana, og höggr í skjöld hans; þat högg sakaði skjöldinn lítit, enn Hrana ekki. Hrani hjó í móti, enn Galti hopaði undan, ok í þessu hjó Kári, einn fylgdarnautr hans, til Hrana; þat högg lenti á sverðinu, svoað þat féll or hendi Hrana enn eigi særðiz hann; enn með því at hann var mjök fimr ok handheppinn, náði hann sverðinu aftr ok hjó til Kára á handlegginn, svo at af fór, ok kom saxit í lærit, svo at hann féll. Nú sækja hinir allir at honum í senn, enn hann verz vel ok drengilega; drepr hann nú enn tvo af þeim ok í þessu bili hleypr hann at Galta ok hjó í höfuð honum ok klauf hann í herðar niðr; féll hann þegar dauðr niðr, enn sá einn, sem eftir stóð, bað Hrana gríða; var þat annar þræll Gauta, er fyrr var getið. Var nú Hrani mjök móðr, enn lítt sár; hvíliz hann nú um stund ok spyr þrælinn, hvat títt var um fall Gauta.

6. Litlu síðar kemr Helgi krókr með

fjórða mann; hafði hann fregnat af smalamanni, at Hrani mundi þurfa liðs við; var nú fagnaðarfundr með þeim, ok sögðu menn, at þvilíkr maðr mundi eigi vera á þeim dögum þar nálægt, sem Hrani var at affli ok fimleik. Var nú Kári eigi út af dauðr, ok hjó Hrani af honum höfuðit. Svo dysjuðu þeir Hróald galta ok fylgjara hans þar í einum hól, er síðan nefniz Galtahóll; fóru síðan heim til Helgastaða með viðarhlössin; ræmdiz þetta víða um sveitir. Eigi er getit, at nein eftirmál yrði um fall Galta, því at hann átti eigi frændr nána sér, þar með var hann ok óvinsæll mjök. Sat nú Hrani hjá Helga um hríð ok bar eigi til tíðinda. Helgi var mesti búsyslumaðr; átti hann gott bú ok margt fé, hann hafði selstöðu sína fyrir austan Skjálfandafjót. Eitt sumar bar svo til, at smalamaðr kom eigi heim at selinu um morguninn, og leið svo dagrinn ok nóttin. Nú láta griðkonur segja Helga, hvar komit var ok segja, at fé hafi eigi heimkomit; undraz menn nú yfir því, ok sendir Helgi tvo menn at leita hans. Þeir fóru á stað ok leituðu þrjá daga fram til fjalla, ok finna hann eigi; var svo hætt þessari leit ok settr annar smali, at gæta fjárins. Nú leið hálf

mánuðr til þess að hann hvarf ok var hans einnig leitast ok fannz hann eigi heldur enn hinn fyrri. Stórum undrar Helga þetta og ætla menn þá trölltekna ok vill nú enginn verða til smalamennsku í þeira stað, ok fer svo, at Hrani býðz til þess um hríð. Nú fer Hrani at smala ok líðr hálf önnur vika, svo at eigi ber neitt til tíðinda. Eitt kvöld rekr hann fé langt fram á dalinn ok setz niðr þar sem hann hættir rekstrinum; sækir hann svefn mjök. Kemur honum í hug, at þetta muni eigi sjálfrátt. Stendr hann upp aftr ok hristir þetta af sér, enn sem hann litaz um, sér hann hvar féð kemr aftr hlaupandi með ys og þysi miklum; rennr nú af Hrana nokkut ómeginit, ok nú getr hann at líta, hvar einhver óvættir hleypr á eftir fénu; nálgaz nú þetta fjótt ok er þat at sjá tröllkona ferleg; stígr hún á í fyrir, enn þjóhnapparnir berir, enn er hún kemr þar sem Hrani var, staldrar hún við ok mælti: heill þú Hrani hringr og muntu bíða mín. Hrani mælti: svo er víst, eðr hvat heitir þú, eðr hvar eru híbýli þín? Hún segir: at litlu kemr þér þat at vita; ek heiti Nýpa, ok erum vér systr þrjár, ok vinnum fyrir föður vorum í kór, ok er ek þeira elzt, enn móðir vor

er önduð; aðsetr eigum vér í Fljótsdal hér fram; höfum vér verið þar í tólf ár ok mun mönnum víða hafa þókt nálægt vanta á haustum fé ok hross; hefi ek sókt smalamenn tvo Helga króks, ok nú ætla ek at bæta þér við ok hafa til snæðu á morgun; hefir þó föður minn illa dreymt til þín, ok hygg ek öfugt orðit fyrir honum um drauma, því at hann á nú fáar vikur eftir ólifaðar. Að þessu mæltu ræðr hún á Hrana, enn hann nær hryggspennu yfir um hana miðja, ok þrýsti hún þá svo fast at handleggjum hans ok bók öllum ok varð hann nær aflvana fyrir henni; verð hann fyrir henni um hrið, enn hún sækir at koma honum undir sik, ok nú hrekjaz þau um bala nokkra ok færjaz at steini einum, er þar stóð. Þat finnr hann, at hún vill koma hönum á steininn, enn hann verð því vel og hart; um síðir vinnz henni at taka hann í fang sér ok bera hann at steininum, ok er hún kemr at honum, bregðr hann svo hart við, at henni verða hendr lausar ok snýr hún þá baki at steininum; neytir hann nú orku ok rekr hana aftr á bak á steininn ok hryggbrýtr hana. Þá segir hún: svo mun fara sem móðir mín heitin sagði, at vér mundum af einum manni allar

drepnar verða; hefir þú nú yfirunnit mik ok muntu þar af hrós hafa. Vill nú Hrani eigi lengr heyra raus hennar, enn gat þó eigi aðgjört, því at hon hélt honum svo fast að sér at ekki mátti hann hræra nema hendurnar; brýtz hann nú um þar til hann losnar; hefir hon þá rifid klæði hans af honum, ok nú hleypr hann þangat er sverð hans var ok hann hafði mist í tuski þeira grípr hann þat ok höggur haus af henni, ok er hann var af, geispaði hann uppá Hrana svo at hann féll í ómegin af gufu þeiri, er or honum gaus; enn eftir litla bið, raknar hann við, ok er þá stirðr mjök; gengr hann þá heim í setit ok leggst niðr.

7. Um morguninn, er griðkonur voru á fótum, sjá þær at fé er við stöðul, enn Hrani liggir í hvílu, ok ætla hann muni hafa vakat hjá því um nóttina, ok heim komit þar fyrir rismál. Nú liggir hann allt til hádegis; svo rís hann upp; sjá þær þá klæði hans víða rifin í sundr; nú lætr hann taka hross eitt, er þar var nálægt ok ríðr heim til Helgastaða; finnr nú Helga; fagnar bóndi honum vel og spyr tíðinda. Hrani segir sem orðit var frá viðskiftum þeira Nýpu ok sín, þykir Helga mikils um vert, ok þakkar Hrana með mörgum

fögurum orðum framgöngu sína; sýndi Hrani, hversu hún hafði rifit af honum klæðin ok svo var hann ok víða blár ok marinn, ok hold hans í hnykla samanhlaupt. Nú er sem fyr, at enginn vill til smalamensku verða í Króksdal; er svo fært heim or selinu; ber nú eigi til tíðinda at sinni framar; enn um haustit fara menn í fjallgöngur ok fjárleit, ok er þar Hrani einn með öðrum.

8. Maðr hét Sölvi, hann bjó á Stóruvöllum í Bárðardal; hann átti son, er Einar hét; hann var sterkastr ungra manna, er þar uxu upp; þá bjó Höskuldr halti at Hofgördum í Rangárdal; hans son var Gestr krúna mikill maðr ok sterkr; hann gekk næst Einari um afl ok ípróttir, ok var vel með þeim; hann fór ok einn í fjárleit með hinum. Fylgjaz þeir svo at Hrani, Einar ok Gestr, ok ætla sér at ganga Fljótsdal ok er þeir komu fram eftir hönum, gjörir þoku með fjúki ok því næst hríð svo ákafa, at hvergi sá frá sér. Hrani segir til sinna manna: Nú skulum vér hér aðsetjaz ok bíða þess, er at höndum kemr, ok svo gjöra þeir; ryðja nú saman grjóti, er nóg var af ok gjöra sér skjól; setjaz svo þar ok er þeir eru þar aðsettir fyrir litlu, lítr Einar út; sér hann at

hríðin minnkar nokkut, ok nú gjörir hann at líta, hvar tvær skessur hlaupa megnisstórar ok stefna at byrgi þeira; hann segir þetta félögum sínum; enn Hrani brá við ok hleypr út ok hinir tveir með honum; í því eru þær komnar ok ræðz önnur á Hrana, enn önnur snýr at Einari. Nú er at segja frá atgangi Hrana ok skessunnar, at þau sviftaz lengi; finnr hann at hún hefir afl miklu meira hinni fyrri; bregðr hann henni nú til sniðglímu ok verðr hún at falla, enn hann er ofan á henni; hefir hann engin ráð at fyrirkoma henni; nær þó um síðir til knífs á belti sínu, og bregðr hönum á háls henni, svo at nú beljaði blóðit upp um hann, enn hún heldr honum föstum at sér; getr hann þó um síðir losat sik; stendr hann nú á fætr ok sér at hin skessan hefir komit hinum báðum undir sik; grípr hann þá undir kjálka hennar, ok setr knén við hrygginn, ok brýtr hana svo á bak aftr; enn í því hljóp úr henni svo vond gufa ok mikil framan í hann, at hann rauk aftr á bak ok vissi ekki af sér um stund, enn Einar komz nú undan henni ok náði sverði Hrana ok hjó af henni hausinn, enn hún hafði bitið Gest á barkann áðr, ok var hann dauðr; fer nú Einar at vita, hvort Hrani er lífs, ok

raknar hann þá við, ok var honum óþægt mjök; sækir nú Einar vatn ok gefr honum, svo at Hrana batnar smámsaman víman; birtir nú hríðina ok kemr gott veðr; voru þeir þar um nóttina; ok daginn eftir dysja þeir Gest ok þær í öðrum stað; heita þar síðan Skessudysjar. Eftir þetta fara þeir at leita hellisins, ok um síðir koma þeir at gljúfrum nokkrum; var þar hamarr stór ok illt atgöngu; sjá þeir undir hamrinum hvar skugga bar á í einum stað; klifra þeir nú ok vaða þangat til er þeir koma þar; eru þar dyr ok hurð í hálfu gátt; ganga þeir nú í hellinn ok innar eftir honum; þar til þeir finna enn nú dyr ok járnhurð fyrir. Nú heyra þeir stórt hrot, svo at eigi þóttuz þeir þvilíkt heyrt hafa; leitaz þeir svo við at komaz inn, ok geta eigi, ganga svo báðir á hurðina í senn sem vasklegast þar til at hún hrökk upp; var þar nú bjart nokkut sakir glugga, er á var berginu austan til; í því vaknar karlinn, ok var hann næsta stór og illúðlegr. Hann spyr, hvat sé hark þetta, ok sagði: hefði gestavon verit hér, þá hefði ek sagt mannaþef í helli mínum, ok illa hafa mér gefiz draumar í dag, eða hversu gekk ykk ferðin ok færir þér mér höfuð Hrana? Þat þóttuz þeir vita,

at karl mundi blindr vera; hleypr nú Hrani inn ok rekr sverðit undir hönd honum, svo at gegnum hann stóð, enn karl brá við skjótt ok steyptiz fram or fletinu, enn Hrani brá sér undan, ok brautz karl svo um, at allt skalf ok gekk or lagi, er fyrir varð; drapz hann svo um síðir; fór þá Einar inn fyrir hann í hellinn, ok könnuðu þeir hann ok fundu þar marga gripi í gulli ok silfri ok báru or hellinum svo mikit sem þeir gátu meðkomiz; gekk þeim illa þaðan at komaz; lágu þeir þar nærri um nóttina, enn daginn eftir fóru þeir aftr með bagga sína. Enga lifandi skepnu sjá þeir á leið sinni, ok gengu síðan heim. Nú segja þeir Helga ok öðrum mönnum frá ferðum sínum; þókti öllum mikils um vert ok lofuðu hreysti Hrana. Mikit fé vantaði menn um haustit, ok hugðu allir at tröll þessi hefði tekit þat, þó at þeir fóstbræðr yrði eigi varir við. Líðr uú svo af þessi vetr, at eigi ber til tíðinda.

9. Nú sem vora tók, kemr Hrana í hug, at frama meira sé at fara utan ok kynna sér önnur lönd, höfðingja ok siðferði. Þat var einn morgun fyrir uppistöðutíma, at hann svaf svo sem aðrir í hvílu sinni, og dreymir at hann sé úti staddr í túni á Helgastöðum. Hann lítr

mann gamlan, enn þó vænlegan á velli; þykiz nú heilsa honum ok spyr hann at nafni; komumaðr tekr vel kveðju hans ok kvaðz þórir heita. Óspurt þekki ek þik, segir komumaðr; þú heitir Hrani ok ert dóttursonr minn; stendr þú heldr til þess at verða sómi ættar þinnar bæði kurteisis ok atgjörvis vegna, eða hvat vinnr þú hreystilegt ok hrósvert hér í plássi frammar enn komit er? nú er eigi ólíklegt, at þik fýsi hér eftir at koma í önnur lönd, ok freista hvat þar liggr fyrir þér, eðr hvat þú kannt þar til frægðar at vinna, ok urðu nú þóri ljóð af munni:

þér verðr frami; farðu,
fjótr at hildarmótum,
fjörgínar frá ofbergi
flot mírn á byrgota,
herteits harða snæru
ok hryðja þing tugviðar
fellir sémána fjallit
fálka á þjóttu kjálkum.

ok enn kvað hann:

Illvættum hefir hallat
hreysti þín, börr ljóss rínar
Galta helgin í veltir

ok glópum þeim með hljópu
ágang mátt eins víkingum
orka Hrani bana
bandgjóðs brátt í vindi
ok blik sjóðs fága mikit.

At svo mæltu hvarf þórir, enn Hrani vaknaði, ok mundi vísumnar; segir hann nú Helga frá draumnum. Helgi mælti: nógu líklegt er, at svo gangi þér framvegis, sem hann lét þik skilja í draumnum, ok muntu láta föðr þinn vita um þessi efni. Hrani kvaðz nú svo vilja gjöra, ok skildu þeir svo talit í þat sinn.

10. Enn skömmu eftir þetta ríðr Hrani til Lundarbrekku, ok kemr at máli við föðr sinn, segjandi honum fyrirætlan sína, einnig draum sinn ok fyrirspá móðurföður síns um eftirkomandi hagi sína, eða hvat viltu, faðir, leggja til þessa, segir hann? Egill svarar líkt sem Helgi, at eigi sé ólíklegt, at honum getiz vel at áformi þessu, ok mun því bágara at letja þig sem afi þinn hefir spáð betr fyrir þér, því at svo ræð ek vísur hans, sem hugr karls sé vel til þín ok hann viti fyrir þér liggja nokkra gæfu. Þykir mér nú eigi síðr gegna, at þú hvetjir Einar Sölvason til utanferðar með þér; þit erut báðir efnilegir ok vel færir menn, þó at nokkru sé at

mæta; þat er ok líkvænlegra fyrir tvo jafnröskva sem þit erut, at taka far hjá ókendum skipverjum eða vera meðal margra ókunnugra manna, enn einn ókendr hvat sem kann til at bera, ok mættut þit halda saman, þar til þit fáit ykkur vel niðrkomit; enn ætlan mín er þat, frændi, at eigi munum við Sölvi sjá ykkur aftr né þit til Íslands koma síðan. Nú vilda ek fá þér svo farkost, at þér þækti sem meðtekit hefðir föðurarf þinn eðr arf eftir okkr móður þína, þót eigi aftr kæmir. Hrani gladdiz nú við lofun þessa ok þakkaði föður sínum fyrir blíðlega; skilja þeir nú at svo mæltu. Fer nú Hrani at hitta Einar ok segir honum ráðagjörð sína ok tillögur föðr síns. Einari leitz vel á þetta fyrirtæki ok kvaðz vilja með honum fara. Nú kemr Hrani heim til Helgastaða ok segir Helga allt hvat til hafði talaz með þeim feðgum ok Einari um utanferð þeira, ok at faðir sinn hafi spáð sér, at eigi mundi hann aftrkvæmt eiga til ættjarðar sinnar né heldr Einar. Þá hugsum við Egill um sama, segir Helgi, ok mun þat skilja með mér og þér sem ykkur feðgum, ok verðr mér at þér söknuðr; því at þú hefir oft ok vel hjá mér verit, ok slíkir menn eru hér eigi í plássi, sem þit Einar

erut at hreysti ok listum, enn þó kemr mér eigi til hugar, at hamla ykkur í þessu, því at til meiri sæmdar ok ríkdóms kann ykkur þetta at koma enn flestum öðrum. Vel talar þú um þetta, segir Hrani, ok slitu svo talit.

11. Rauðr er maðr nefndr; hann var suðreyskr; hann var í kaupferðum jafnan ok hafði ýmsra landa vöru; var hann því auknefndr Kaupa-Rauðr; hann kom þetta sumar í Skjálfandafjörð snemma; tvö skip komu ok undir eins á Eyafjörð; enn er Bárðdælingar fréttu skipakomu, fara þeir sem aðrir or nálægum héruðum at finna kaupmenn; urðu nú menn beggja megin Skjálfanda-fjósúsari til at finna Rauð kaupmann enn hina, er fyrir innan at komu, því at betra orð fór af honum ok vöru hans; komu þeir Hrani ok Einar ásamt öðrum á fund Rauðs, ok var þat skjótt at þeir réðu far með honum; því at þeim leitz spaklega ok vel á manninn, þót skipverjar hans væri flestir á annan hátt, ok eigi svo þæglyndir. Nú gjörði Egill son sinn or garði svo sem hann hafði lofat ok fékk honum mikinn farkost, ok ýmsa gripi ágæta, og þurfti þar eigi at segja, at hann hefði skort á skotsilfri. Þeir Egill ok Helgi fylgdu þeim Hrana ok Einari til skips

ok skildu svo við þá með mörgum góðum hjartans óskum,

12. Skömmu eftir þat er Rauðr hafði lokit kaupskýslan sinni ok var tilbúinn, gaf þeim byr burt ok létu þeir í haf, enn þat varð eigi lengi þar til meðbyr þeira tók at minnka; áttu þeir austr langsaman, þvíat útivist varð löng, ok gengu Íslendingar vel fram í því verki, enn Rauðs menn sáu yfirburði þeira, ok at suðreyskir menn mundu eigi margir ná til jafns við þá at afli ok íþróttum; tók at kvikna í þeim öfund við fóstbræðr, enn bæði var at þeir tveir héldu ætíð saman ok skildu aldrei, ok svo höfðu þeir velunnan kaupmanns; því réðu skipsmenn aldrei á þá hvorki í vopnaskiptum né öðrum atvikum; enn eittsinn, er Rauðr heyrði á illyrði þeira manna sinna til þeira fóstbræðra, þá mælti hann: þat mun verða í fyrsta sinn ok síðasta at ek kem til Íslands ok íslenzkir menn verða á fari með mér; því vildi ek óska af yður skipverjum mínum, at verða eigi svo áleitnir við þessa menn, einkum er þeir hafa sýnt alla þægð ok spaklæti, síðan þeir komu í samför vora; annars munut þér hafa bæði mik ok þá í mót yðr. Eftir þetta bar allt minna á hnýfilyrðum Rauðsmanna. Enn um haustit skammt

fyrir vetrnætr náðu þeir Suðreyum. Var kaupmanni þar vel fagnat heimkomnum, ok mæltu sumir, at suðreysku skipverjunum ok Íslendingum væri mál at skilja.

13. Þat er að segja frá fóstbræðrum, at þeir tóku vetrvist með þeim manni er Högni hét, hánefr at auknafni. Hann átti konu þá er Geirþrúðr hét. Þau tóku vel gestunum, enn þeir sýndu sik óáleitna ok þæga hverjum manni. Hjónin áttu dóttur þá er Signý hét, ok var hartnær gjafvaxta orðin; var hon frið ok björt á hár ok hörund, svo at hon tók fram öðrum meyum þar í grend; var hon ok nefnd ljósbrá at auknafni; brátt fannz at Hrana var orðit kært til hennar ok tók hon því með kurteisi ok blíðu. Í húsom Högna hánefs voru ok tvær mæðgur; hét sú eldri Sunnefa enn hin yngri Ölrún; ok var hon þá nýfulltíða; hon var sá annar kvennkostr sem næst gekk Signýu at raun ok sjón, ok sannaðiz á henni þat sem þeir gömlu höfðu sagt um England í samstæðum, at þar væru meyar friðar; enn þær mæðgur voru enskar at ætt. Gautr hét maðr Sunnefu, enn faðir Ölrúnar, kallaðr stórhenti; hann var eftir í Englandi ok synir þeira hjóna, er þá voru flestir fulltíða; því at þat bar við hit sama

sumar, er þeir Hrani ok Einar komu til Suðreyja um haustit, at víkingr nokkur, Grímr at nafni, auknefndr járnkarl, tók strandhögg í einum stað við England; enn er hann kom á heimili Gauts stórhenta, er þar varð í vegi fyrir honum ásamt öðrum fleirum, var eigi bóndi né synir hans heima, ok fátt annara manna; þeir feðgar höfðu þann tíma farit at heimboði upp í landit í einhverjum stað, enn þær mæðgur voru eftir heima með tvo eða þrjá karlmenn, enn þeir flúðu er þeir sáu til ferða Gríms; enn hann ok menn hans tóku þær mæðgur í braut með sér, ok allan hinn bezta kost ok nýtilegustu hluti ór bænum, er þeir girntuz at eiga ásamt öðru herfangi, bæði kvenfólki ok karlmönnum ok fjárhlut, er þeir höfðu tekit í grend. Nú siglir Grímr sína leið með þetta, enn er þeir komu nálægt Suðreyum, hugsandi at gjöra þar eins, þá mættu honum víkingar á þremr skipum; höfðu eigi þessar herteknu kvensniftir af at segja, hverjir þar komu á móti, utan sá hét Eysteinn harðverkr er fyrir var; sló nú í bardaga með þeim Grími ok féll hann ok hans félagar í þeiri orrustu; var þó sagt, at hann hefði verið svo seiðmagnaðr, at engi járn hefði á hann bitit.

þeir Eysteinn tóku nú kvenfólk þetta at Grími föllnum, ásamt miklu öðru herfangi, ok barz kvennfólkit allítt af, svo at hermenn aumkvuðu þær ok skutu þeim á land hit fyrsta í Suðreyum með nokkrum fjárhlut; þá staðnæmduz þær mæðgur hjá Högna ok Geirprúði. Einar lagði miklu ást við Ölrúnn, og undu þeir fóstbræðr vart annarsstaðar enn hjá þeim stall-systrum; var þar ok hver maðr vel til þeira, ok líðr svo at sumarkomu.

14. Bræðr tveir eru nefndir til sögunnar; hét annar Arnhöfði enn hinn Hildir; víkingar miklir ok óeyrdarmenn ok höfðu stundum berserksgang; þeir herjuðu víða um útstrandir ok eyar, svo at fé ok fjör manna var í námi. Þeir stýrðu sínu skipi hvor, ok komu nú at Suðreyum fyrsta dag sumars; þá var Kaupa-Rauðr búinn til burtsiglingar at vanda ok hafði boðit til drykkju heima hjá sér þeim fóstbræðrum, Hrana bring ok Einari ok allmörgum þar innlendum. Eyamenn sáu til skipanna, at þau lentu þar sem Rauðr var fyrir ok létu gestir þeir mjök ófriðlega; var nú gengit til drykkjustofu Rauðs ok gesta hans með skipafregnina, ok tilgetit at vera mundu berserkirnir Arnhöfði ok Hildir; við þetta hljóðnaði Rauðr ok gestir

hans, nema Hrani ok Einar. Tekr nú Hrani til máls ok segir: sjá megum vit Einar komumenn. Einar svarar: ef þú vilt koma út á móti þeim, mun ek eigi nenna eftir at sitja; vildi ek nú, at eyamenn hér nálægir bertu upp hugi sína ok fylgdu okkr ef áliggr; gengu menn nú út at sjá til hafnarinnar, ok leitz þeim svo á, sem til var getit; var þá safnat saman mönnum af þeim Hrana ok Einari or næstu stöðum. Víkingana bar nú skjótt at, þar sem Rauðr kaupmaðr ok hinir allir voru; höfðu þeir ok orðit varir við mannaaðráttinn fyr enn þeir komu at garði þeim, er fólkit stóð undir; var þar Rauðr kaupmaðr, þeir tveir Bárðdælingar og 18 menn aðrir; voru þá þeir Íslendingarnir víglegastir af þeim öllum. Með Rauði var ætíð maðr sá, er þórðr hét, ágæt bogskytta, svo at jafnslyngr maðr var þar eigi í þeiri list; var hann Dal-þórðr kallaðr; nokkrir voru þeir aðrir, er af honum höfðu lært, enn kunnu þó eigi til jafns við hann. Enn er berserkirnir komu ok sjá flokkinn alvopnaðan hinumegin garðsins segir Arnhöfði: hræddir eru nú myslingar, eðr hví standit þér hér í hnappi eyamenn? vit Arnhöfði ok Hildir bræðr erum hér komnir at heimsækja þik Kaupa-Rauðr;

þú ert atfangamaðr mikill ok muntu taka vel við gestum. Svo vildi ek við ykkur taka sem þit leitit mín, sagði Rauðr. Nú færðu þína vöru selda þegar í dag, sagði Hildir. Líkt vil ek úti láta ok inn er lagt, segir Rauðr. Ekki skortir okkr bræðr, sagði Arnhöfði; hefi ek þat sverð í hendi, er heitir Grásíða, enn Hildir bróðir minn þat, er heitir Svaf. Tóku þá þeir bræðr at láta æsilega, ok grenjuðu mjök. Þeir Hrani ok Einar gengu þá fyrir garðsendann, alla götu at þeim bræðrum. Við mega menn skiftaz, þót hægra láti, segir Hrani. Arnhöfði snýr þá at honum, enn Hildir at Einari. Höggv Arnhöfði í skjöld Hrana, enn tók eigi á. Hrani hjó aftr ok klauf skjöld fyrir Arnhöfða. Í annat sinn hjó Arnhöfði og tók þriðjung af skildi Hrana, enn eigi særðiz hann. Hrani hjó í annat sinn; kom þat högg á öxl víkingsins, ok nam frá síðuna hægri með handleggnum ok segir eigi frammar af honum; enn sameign þeira Einars ok Hildis gekk svo, at Hildir hjó í skjöld Einars ok klauf hann í fyrsta bragði. Einar hjó aftr til Hildis ok nam litit af skildi hans; berserkirnir hjó aftr til hans, enn hann bráz undan, snerti þó oddrinn lærit, svo at nokkut særðiz, enn sverðit gekk í völlinn á kaf, ok Hildir

laut eftir högginu, á meðan hjó Einar á háls-
honum svo at af tók höfuðit, ok er hann ok or
sögunni sem hinn. Enn á meðan þessi víg
gengu af, mættu eyarmenn hinum ok sló þegar
í bardaga, ok tók brátt til at beraz á þá;
skaut þá Dal-þórðr ok aðrir bogmenn margan
skelmi til bana; enn er þeir Hrani ok Einar
höfðu fellt þá bræðr, urðu þeir stórhöggvir ok
mikilvirkir við þá, er eftir voru, ok réttu þeir
brátt hlut manna sinna. Enn er þat sáu þeir,
er eftir voru á skipunum, er bæði voru all-
margir ok harðsóttir, gengu þeir á land ok
sóktu at Sudreyingum; tóku Íslendingar vel ok
drengilega við þeim. Bogmenn spöruðu þá eigi
heldr skotin; harðnaði þá orustan at nýu; tóku
þá hinir aðrir eyarmenn at særjaz ok falla; varð
þeira framgangr linn; enn þeir Hrani ok Einar
drápu skipamenn, þar til er eigi voru nema
fjórir eftir, enn þeir vildu flýja til skipa; fóstbræðr
vörðu þeim þat, þar til enginu var eftir síðast;
var þá dagr á enda; hafði orrustan staðit frá
því um miðdegi; féllu þar allir þeir er aðkomu:
tuttugu og átta talsins, enn af Sudreyingum
sjö. Lítit er getit um atgjörðir Rauðs kaup-
manns, því at hann var eigi bardagamaðr. Voru
nú fóstbræðr eigi mjök sárir, enn ákaflega lúnir

ok móðir; fóru menn þá at sofa um nóttina,
enn um morguninn snemma fóru þeir fram á
skip þeira bræðra ok tóku þar herfang mikit
í gulli ok silfri, gerselum og dýrindisklæðum,
enn aðrir dysja valinn. Nú lögðu þeir Kaupa-
Rauðr ok Högni hánefr þat til, at þeir fóst-
bræðr skyldu mestan hlut herfangsins eiga, ok
þeim næst þrir aðrir, er bezt lið höfðu sýnt ok
svo varð; lofuðu nú allir mjök framgöngu Íslend-
inga, ok kváðu þar alla menn munda týnz
hafa fyrir víkingum, hefðu eigi þessir menn svo
vel dugat. Voru nú Bárðdælingar kátir ok
drukku vel lystugt eftir allan þennan fjárfeng;
kvað nú Hrani framkoma vísnaþá afa síns sem
hann kvað fyrir honum í drauminum forðum.

15. Fám dögum eftir þetta sigldi Rauðr;
enn næsta dag eftir þat kom skip til eyanna;
voru þat hinir ensku menn at sækja kvenfólk
sitt, því at þeir höfðu frétt, at þat var í
Sudreyum heilt ok lifandi; fór Einar til Eng-
lands með þeim mæðgum ok lýkr hér frásögn
um hann. Þat er at segja af Hrana, at Signý
elskaði hann því meir, sem hún sá hann lengr,
ok at hann var öðrum frægri; hafði hann þat í
ráði við hana, at sigla til fleiri landa og verða
viðar kunnugr, enn hon latti hann þess ok

kvaðst eigi mega sjá af honum; ok er hvort tveggja, segir hon, at hvorki vinnr þú annarsstaðar meir til frægðar enn hér ok svo þarf þín hér við; féllz hann á ráð hennar ok gekk þá at eiga hana þetta sumar. Samvist þeira varð góð ok löng, ok varð hann mjög vinsæll maðr ok stórauðgr, því framar sem honum jókz þar aldr ok hann vann meir ok meir til þess hvors tveggja, því at ætíð er víkingar komu, var hann fremstr í flokki til at afstýra þeim ok eyða; ok hafði hann þartil mikinn styrk af þeim tveimr skipbrotsmönnum, er hann eitt sinn hjálpaði þar við eyarnar ok nefndir eru Björn breiðskeggr ok Þórir fimi, báðir íslenzkir; þeir fylgðu Hrana æfilangt, eftir þat er hann hafði tekit þá af skipsbroti þeira. Hrani kom eigi til Íslands aftr svo sem faðir hans hafði spáð. Þau Signý áttu eina dóttur, er Hallveig hét; fleiri barna þeira getr eigi, svo at menn viti uppá víst. Hrani andaðiz á sóttarsæng sinni, er hann var orðinn gamall. Hafði hann átt sjö bardaga í eyunum fyrir utan þat sem hann feldi Galta og þræla hans áðr enn hann sigldi af Íslandi, ok endar hér þann veg söguna af Hrana hring Egilsyni.

Skýringar

á vísunum bls. 20—21.

Þér verðr frami, farðu fljótr at bildarmótum¹ frá [fjörgynjar ofbergi² á [flotmýrum byrgota³; [fellir sémána⁴! þjóttu (at) hryðja⁵ harða [her-teits snæru⁶ ok fallit⁷ [togviða þing⁸ [fálka kjálkum⁹.

1) orrustu. 2) fjörgyn, jörð, land; ofberg er óljóst; þýðir líkl. umgjörð, strönd, sbr. umbergis = umhverfis; frá fjörgynjar ofbergi = frá strönd landsins. — 3) byrgoti, skip; flotmýrar byrgota, sjór. — 4) mannekning. — 5) hryðja = hrjóða. — 6) Herleits snæra, Óðins eldr, sverð. — 7) faldíð, seglfaldíð. — 8) tog skipstreng; togviðr, skip; þing togviða, fjöldi skipa, floti. — 9) höndum.

Tilgátur: 1. flotmýrum fyrir flotmírn, sem líkl. hefir myndast úr: flotmýrū. — 2. togviða f. tugviðar. — 3. fallit f. fjallit. — 4. fálka f. fálka á.

Hreysti þín, [rínar ljóss bör!¹ hefir hallat illvættum²; [(þú) veltir Galta ok glópum þeim (er) með hljópu í helgin³. Hrani! (þú) mátt eins orka⁴ víkingum brátt ágang ok bana í [brandgjóðs vindi⁵ ok fanga mikit [sjóðs blik⁶.

1) mænkenning. — 2) bugað tröll. — 3) þú
drapst Galta og fylgjara hans. — 4) vinna. — 5) orrustu
— 6) fé.

Tilgátur: 1. Hrani ok bana f. Hrani bana.
2. brandgjóðs f. bandgjóðs. — 3. mætti
geta: blik sjós f. blik sjóðs, og yrði þýð-
ingin hin sama. — 4. fanga f. fága.

Eftirmáli.

*Þátr þessi er prentaðr eftir nýlegu papp-
írshandriti, og hefir því miðr ekki orðið komið
við að hafa fleiri handrit til samanburðar.
Vísurnar eru prentaðar í þættinum orðrétt
eins og þær voru í handritinu og eru þær
þar auðsjáanlega afbakaðar; enn tilraun er
gjörð, að laga þær og færa til réttis máls í
skýringunum hér að framan.*

ÞÁTR

AF

ÞÓRI HAST

OK

BÁRÐI BIRTU.

GEFINN ÚT

AF

ÞORLEIFI JÓNSSYNI.

KAUPMANNAHÖFN.

PRENTAÐR HJÁ S. L. MÖLLER.

1874.

ÞÁ er Höfða-þórðr bjó at Höfða á Höfða-strönd, er Þórðarhöfði er við kendr, var Hrolleifr í kaupferðum milli Noregs ok Íslands, er Hrolleifshöfði tekr nafn af. Með honum kom út sá maðr, er Þórir hét; hann var talinn með betri mönnum þót heiðinn væri; hann var mikill ok sterkr ok harðr í máli við hvern, sem í hlut átti; því hafði hann auknefni ok var kallaðr Þórir hastr; hann átti þræl einn, er Skarfr hét; þó segir, at hann hafi verit mörgum frjáls-um betri, því at hann hafði heitit því, at svíkja aldrei sinn lánardrottinn; hann var svo frárr sem hestr ok framar skyggn öðrum mönnum. Þórir fékk sér hest ok reið til Höfða, því at þeir voru vinir, þórðr ok hann, ok tók þórðr vel við honum. Þórir lét á sér finna sem hann mundi staðfestast hér, ok spurði hvort land væri ónumit; þar var þá numin öll Höfða-strönd

fram til jökla. Þórðr hét maðr er bjó á Hofi á Höfðaströnd; þar var mikit blóthof; þeir Þórðr voru vinir ok fylgdust jafnan at einu máli; þeir voru héraðshöfðingjar ok þorfinnr stafr á Stafshóli ok Hreiðar á Brúarlandi. Þeir höfðu deilt um Tungufjallit í dalnum. Þorfinnr var þá við aldr mjök, er hér var komit sögunni. Hann átti dóttur, er Hallbera hét; hún var kvenkostr góðr; svo er sagt, at hennar kven-dygðir hafi bætt um fyrir nafninu. Svo segir söguskáldit, at abbadís Hallbera, er fyrst var á Reynistað, ok Jörundr biskup vígði, hafi verit komin af þessari Hallberu. Þeir Þórðar riðu með Þóri hast at Stafshóli, ok báðu Hallberu til handa honum; varð þat auðsótt at hann fengi hennar. Þorfinnr gaf dóttur sinni land allt til merkja þeira, er hann til tók. Hafði þorfinnr látit gjöra þar býli lítit, er hann kallaði Gröf; tók þat nafn af gröf þeiri, er þar er á milli melanna; úr gröfinni fellr bæarlækkrinn í Gröf. Þórir gjörðist umfangs-mikill; hann smíðaði bæ í Gröf stóran ok sterkan. Svo er sagt, at hann hafi verit vel-sýndr maðr í þær mundir. Þá voru víða landbúar í Hólum, sumir meínlausir við mennskt fólk, en sumir vondir. Sagt er at þórir

hafi haft vináttu við þetta fólk; er þat eitt til merkis, at húskarlar hans veiddu silung í læk þeim, er rennr ór gröfinni, því at hann var með djúpum pollum, ok jarðbrúm á millum, sem enn má sjá. Þá bauð hann þeim at skilja eftir hálfu veiðina, ok gjörðu þeir þat, enn hún var á burtu, er þeir komu aftr. Þat annat, at Þórir kunni at segja fyrir óorðna hluti um vetrarfar ok varð hann af því mjök vinsæll við héraðsmenn. Þórðr ok Hallbera áttu son er Bárðr hét; hann var fríðr sýnum ok efni-legr, ok er hann var vel vaxinn, kom hann sér vel ok var hugljúfi hvers manns; hann var hagr vel á skipasmíði ok húsa. Faðir hans lét hann smíða skip niðr við Dalsárós, er nú er kallaðr Grafarós. Þórir hastr sókti jafnan blóthofit. Þat var einu sinni, at hann lét Bárð son sinn fara með sér til hofsins, ok er þeir komu þaðan aftr, spyr Þórir son sinn, hvort honum litist þat eigi göfuglegir guðir, er hann tilbæði. Bárðr mælti: víst eru þeir vel uppreiddir, enn þat þykir mér, at þeir mæla eigi, ok þat annat, at þeir þurfa yðar klæða með; sýnist mér at þeir, er þá tilbiðja, séu meiri enn guðirnir, ok aldrei skal ek á þá trúa, því at ek get gjört mér sterkari guði. Þórir spyr,

hvernig hann geti þat gjört, ok segir hann illa tala. Bárðr mælti: ek get trúat á skip, er ek smíða, þá er ek fer á sjó, enn á hest minn þá er ek rið, á vopn mín er ek vil berjast, á klæði mín í votu veðri, því at þetta gjörir mér meira gagn, enn guðir yðar. Þórir varð reiðr mjök ok sagði hann talaði illmælum móti guðum þeira, ok lá við, at hann mundi ljósta Bárð, ok varð húsfreya at skilja þá. Þat var eitt sinn at Bárðr kom seint heim frá skipasmíðinni; spurði þórir hann at, hví hann færi svo seint. Bárðr sagði sér væri starsýnt á sýn þá, er hann sá. Þórir spyr, hvar hún væri? Hann sagðist hafa sét birtu mikla nærri bæ þeira. Þórir segir, at þat væri af tilhlutan guða þeira, ok munu þeir ætla at æra þik til óhappa. Bárðr segir þat eigi vera, því at aldrei hræðist ek guði þína. Litlu síðar, er Bárðr fer heimleiðis frá skipasmíði ok þrællinn með honum ok þeir voru komnir mjök heimleiðis, ok var dagr horfinn, þá sá Bárðr enn meiri birtu enn áðr; þótti honum, sem eldr brynni í loft upp; hann spurði þrællinn, hvort hann sæi birtuna? Þrællinn mælti: víst sé ek, eðr hví spyr þú mik at þessu, með því at ek er skyggjari. Bárðr segir: sér þú bæinn?

Víst sé ek, segir Skarfr. Hvar er birta þessi frá bænum? segir Bárðr. Skarfr segir: hún er suðr í túninu fyrir sunnan bæinn; enn er þeir koma undir túngarðinn, hvarf birtan þeim. Þeir gengu til bæar. Þórir spyr enn sem fyr, hví hann hafi farit svo seint; eigi er þat kyn; þat gjörir þín mikla birta, er þú þykist sjá. Bárðr segir svo vera, ok sá ek hana meiri nú enn fyr; sagt getr þú mér faðir, hvernig þessi birta kemr til. Karl sagði svo skyldi vera er svo sagt, segir hann, at sú villa sé komin í norðrlönd, at þeir kasti hinni gömlu trú sinni ok at þeir trúi á hinn gamla guð, er þeir segja at hafi skapat manninn ok alla hluti; önnur villa þeira er meiri, er þeir trúa á son hans, er þeir kalla Hvíta-Krist, ok óvinir hans deyddu. Bárðr segir, at þat væri betra at trúa á þann, sem manninn hafði skapat, heldr enn þann er mennirnir skópu. Þórir segir, at slæm trú sé þat, at trúa á þann, er maðr hvorki sér né heyrir, enn þó er þat verra, at hafa öngan guð sér til árnaðar, enn svo ek hygg at þú sért. Bárðr segir þat eigi vera, því at ek trúi á sólina: þá er mér er kalt bið ek hana at verma mik, enn er hún skín heitt, bið ek hana at brenna mik ekki; ok hefi ek hvorki

frosit né brunnit hértíl fyrir hennar fullting. Þá segir Þórir, at eigi væri óskjallegt, þót hann hefði víðrnefni ok skyldi hann heita Bárðr birta. Bárðr kvað sér þat vel líka. Eða hvat segir þú Skarfr? segir Þórir. Skarfr segir at ljós þat, er logi í stofunni sé svo sem skíma hjá ljóma þeim, er þeir sáu. Þórir segir, at hann skyldi heita Skarfr skíma, svo at þeir hafi nokkut af birtu þeirri, er þeir sáu. Varð nú mikill hlátr í stofunni. Á þessum missirum tók Þórir sótt ok andaðist, og varð hann harmdaudi vinum sínum; eigi er þess getit, hvar Þórir hafi heygðr verit, enn sumir segja, at hann liggi í hól þeim, er við hann er kendr ok kallaðr Hastr, enn nú Hestr. Bárðr tók við búi í Gröf; hann kvongaðist ok hafði gott bú, ok var hann ör á fé; aldrei blótaði hann goð ok eigi galt hann til hofsins. Nokkrum vetrum síðar var boðuð kristni á Íslandi, sem segir í Njálu um útkomu þangbrands; stóðu sumir fast á móti, enn sumir gáfu upp trú sína ok tóku við kristni, enn er þessi kristna trú kom þar í sveitir, varð Bárðr fyrstr og móðir hans ok heimamenn við trú at taka ok létu skíra sik. Um þau misseri, fluttu norskir menn út líkneski, ok seldu þeim, er við kristni tóku,

ok létu þau í kirkjur ok svefnstofur. Enn er Bárðr fékk eitt þeira, segir Skarfr, at hann skyldi eigi hafa tekit skírn, hefði hann séð hvernig farit væri með guð þann, er hann skyldi trúa á. Bárðr smíðaði kirkju í Gröf fyrir sunnan bæinn, er hann sá birtuna; hann vandaði vel kirkjusmíðit, ok lét krossmark upp yfir kórðyr. Enn er Bárðr lét þar syngja tíðir, var þrællinn mjök teygðr upp á krossmarkit, ok blendinn þótti þeim hann í trúarbrögðum. Skarfr var jafnan fyrstr á ferli af heimamönnum Bárðar. Sá atburðr var orðinn einn morgun, at kirkja Bárðar var brunnin til kaldra kola. Þrællinn sá þetta ok gekk til skála ok sagði Bárði. Bárðr varð fár við, ok kvað valdit hafa vonda landbúa. Hann lét slökkva eldinn ok bera ösku burt; enn er þetta var gjört, fann Skarfr krossmarkit óbrunnit. Hann hljóp með þat til Bárðar, ok sagði honum, at kröftugan guð ætti hann, er hann brynni eigi í eldi, ok fróðlegt væri at vita, hvort Þórir hefði átt svo kröftuga guði. Gengu menn til náða um kvöldit, enn er loka átti húsum, fannst Skarfr hvergi. Skarfr tók á rás um nóttina ok út at Hofi; hann gekk kringum allar bæinn; enn er hann sá, at lokat var húsum, gekk hann

at hofinu; þat var í landnorðr frá bænum. Hann lagði eld í hofit ok fór svo leið sína með skyndi heim til Grafar; enn um morguninn, er fólk stóð upp á Hofi, var goðabúsit brunnit með þeim goðum, er þar voru inni. Þetta spurdist fjótt um héraðit ok þótti hinn mesti skaði; því at hofit var ríkt af silfri og skrúða, er guðirnir voru prýddir með. Enn er Bárðr í Gröf heyrði þat, spurði hann þrælinn, hvort hann væri valdr at skaða? Hann kvað þat satt vera, ok bað Bárð at vera sér trúan. Svo skal vera, segir Bárðr. Nú skal ek aldrei trúa, nema á guð þinn, segir þrællinn, því at hitt hafa verit svikulir guðir, er þeir gátu ekki forðat sér úr eldinum. Þá var orðinn gamall húsabær í Gröf. Bárðr hafði efnat niðr við í skála sinn; þennan við tók hann ok smíðaði kirkju at nýu, ok sagði, at frammar bæri at byggja guðshús, sem sálunni viðkæmi, enn húsabæ; hann vandaði kirkjusmíðit betr enn fyr ok lét stökkva vígðu vatni um gólfít og kirkjugarðinn. Enn at enduðu kirkjusmíðinu, hélt Bárðr veizlu vinum sínum ok gáfu margir kirkjunni til at prýða hana með. Bárðr lagði þá á bæinn í Gröf, at hver sem meira hefði við húsasmíði þar, eða gjörði þau prýðilegri enn kirkju

sína, er hann sagðist láta helga Jakob postula, þá skyldi bæinn uppbrenna, enn um nóttina eftir lét Bárðr illa í svefni. Kona hans vakti hann ok spurði hann at draum hans. Hann sagði sik dreymt hafa landbúamann eða konu, er reiðulega hefði til sín talat ok sagt: illa gjörðir þú, Bárðr, er þú lagðir á bæinn, er vinr vor átti, ok lagðir önga bót við. Nú má ek segja þér, at aldrei skalt þú vor vinr vera, enn standa munu álög þín, enn leggja mun ek bót við, ef þeir menn, er bæinn eiga, fá þau fjögur meðöl í hús sín, er elda hindra. Aldrei skaltu þar veiða, er húskarlar föður þíns veiddu, ellegar skaltu sjá missmíði á högum þínum. Þeir menn, er komu eftir Bárð, létu gjöra tvö hús laus við bæinn, er þeir lögðu í fjárhluti sína ok hefir viðhaldist síðan, ok endar hér þannig sögu af Þóri hast ok Bárði birtu.

Eftirmáli.

Um þenna þátt er sama að segja og sögu Hrana hrings, enn hann stendr á baki henni að því er til efnisins kemr.